

den államban fenforognak-e?¹ Vagy ha elfogadtatik is ezek fenforgása a «művelt» nemzeteknél, mi legyen az *egyéb* nemzetek bírósága által hozott ítéleteknek sorsa? És melyek a «civilisált», melyek a «nem civilisált» nemzetek? A külföldön hozott ítéletnek felülvizsgálat nélküli elismerése, mely ily sértő megkülönböztetést tesz szükségessé, ennél fogva «nem csak nem logikus, hanem még veszélyes is»².

(Bef. köv.)

Dr. KELEMEN GYULA.
budapesti ügyvéd.

Az indítványozási jog feletti rendelkezésre jogosított személyek.³

A sértett fél indítványára büntetendő cselekményeknél a sértett az által, hogy az ellene elkövetett bűntettől, vétésről vagy kihágásról és annak elkövetőjéről tudomást szerez, büntető törvényünk 112. és 113. §-ai értelmében három hóig terjedő *indítványozási jogot* nyer.

Az indítvány feletti rendelkezési jog négy irányban terjed ki, négy alkatelemmel bir, ugymint:

1. *Jog az indítvány megtételére*, vagyis arra, hogy a sértett fél az ellene elkövetett büntetendő cselekményről és ennek tetteséről való tudomásszerzéstől számított három hó alatt az illetékes hatóságnál kellő alakban és módon a bűnvádi eljárás megindítását és a tettes megbüntetését *kívánhassa*.

2. *Jog az indítvány megtételének mellőzésére* és ez által a bűnvádi eljárás folyamatba tételének megakadályozására, *a mi tulajdonkép e jognak lényegét* és e törvény által való engedélyezésének főczélját *képezi*.

3. *Jog az indítvány visszavonására*, mely utóbbi nyilatkozat, ha a törvény által előszabott határidőn belül kellő alakban és módon történt, a folyamatban levő bűnvádi eljárás megszüntetését vonja maga után.

4. *Jog az indítvány visszavonásának mellőzésére*, a mi által azonban (épen úgy mint az indítvány megtétele által sem) a sértett még koránt sincs feljogosítva az eljárás fentartását kívánni, a mennyiben, ha a tettes ki nem nyomozható, vagy más oly okok (pl. elévülés) forognak fen, melyek az eljárás beszüntetését vonják maguk után: úgy az eljárás természetesen beszüntethető lesz akkor is, ha a sértett fél indítványa fentartatott.

Az a kérdés, hogy az indítványozási jog feletti rendelkezésre kik tekintendők jogosítottaknak, első tekintetre igen könnyen megoldhatónak látszik, a mennyiben törvényünk 113. §-a a *sértett felet*, illetőleg, *ha az életkorának 16-ik évét még be nem töltötte, annak törvényes képviselőjét* jelöli meg az indítványozásra jogosított gyanánt. Csakhogy ez a megjelölés tulajdonkép csak a kérdésnek megkerülése, de nem megoldása, mert ezzel kapcsolatban felmerül azon újabb kérdés, hogy az egyes büntetendő cselekményeknél ki értendő a «sértett fél» elnevezés alatt.

A törvény erre általában véve nem ad feleletet; kivételesen, egyes büntetendő cselekményeknél azonban,⁴ — gyakorlati nehézségek elkerülése és kételyek eloszlatása végett,

¹ Ezen indok sajtóságos igazolást nyert egy most sokat emlegetett országban fenforgó igazságügyi viszonyokban. R...ban székelő consulunk egy már hónapokkal ezelőtt megindított perre nézve a következőképen nyilatkozott hozzám intézett hivatalos levelében: «Ob ein Erfolg zu erwarten sei, bleibt dahingestellt, denn der Schuldner gehört zur herrschenden Partei und ist für längere Zeit unangreifbar. Kein Gericht würde denselben verurtheilen, wenn auch des Gegners Recht sonnenklar wäre.»!

² Moreau i. m. 248. l.

³ Mutatvány a szerzőnek a sértett fél indítványára büntetendő cselekmények tanát tárgyaló, legközelebb megjelenő monographiájából.

⁴ Ez esetek egyenkint felsorolva a következők: A testvérek közötti vérfertőztetés vagy természet elleni fajtalanságnál (244. §.) a *szülő vagy gondnok*; a 245. §-ban körülírt szemérem elleni bűntettnél a sértett nő vagy férje; a házasságtörésnél (246. §.), a *sértett házastárs*; a holtak ellen elkövetett rágalmozás és becsületsértésnél a *megholtak gyermekei, szülői, testvérei vagy házastársa* (273. §.); az ugynevezett házi lopásnál a *szolgálatadó, a ház feje vagy a sértett fél* (343. §.); a sikkasztásnál ugyanazon feltétel alatt ugyanazon személyek (358. §.); a hitelézési csalásnál a *tévedésbe ejtett hitelező* (384. §.).

vagy azért, mert czélszerűségi okokból a természetes jogosultságot megszorítani vagy kiterjeszteni kellett —, az indítványozásra jogosítottat kifejezetten megjelöli.

Ez esetekben természetesen egyáltalában nem igényel további vizsgálatot az a kérdés, hogy ki tekintendő sértett félnek. A többi büntetendő cselekményekre nézve alább egyenkint fogjuk megkísérlni ennek kutatását, itt csak arra kell szorítkoznunk, hogy — törvényünk ide vonatkozó általános intézkedésének teljes hiányában, — egy általános meghatározással kíséreljük meg a sértett fél fogalmát körülírni.

S már itt ki kell jelentenünk, hogy nem helyeselhetjük az újabb törvényeknek¹ azon eljárását, hogy a sértett fél fogalmának meghatározását tökéletesen elmulasztják. E körülmény is eléggé mutatja, hogy az egész intézmény kiváló felületesen van törvényhozásilag szabályozva és még ilyen fontos: az egész intézmény egyik sarkpontját képező kérdés is, mint az, hogy ki tekintendő sértett félnek, megoldatlanul hagyatott.

Pedig ez a kérdés nem oly egyszerű. Igaz, hogy annak megoldása talán egy-két büntetendő cselekménynél semmi kételyre sem adhat okot; de már az esetek hasonlíthatlanul jelentékenyebb számában nagyon kérdéses, hogy e fogalom kire és nevezetesen csupán a *közvetlenül vagy egyszersmind a közvetve sértett félre is* alkalmazható-e.²

Okvetlenül kell tehát egy oly vezérelvet felállítani, melynek szem előtt tartásával e kérdés az egyes büntetendő cselekményeknél minden nagyobb nehézség nélkül megoldható legyen. Hazai jogunkban ezen elv megállapítása az irodalomnak és a judicaturának van fentartva.

Mi azt hisszük, hogy indítványozásra jogosítottnak tétel jogunk szempontjából általában az tekinthető, *a ki az elkövetett büntetendő cselekmény által jogában közvetlenül sértve vagy veszélyeztetve lett*, 16-ik életévét betöltötte és gondnokság alatt nem áll.³

¹ Kivételt csak a Glaser-féle osztrák büntető törvényjavaslat képez, mely 84. §-ában indítványozásra jogosított gyanánt «büntetendő cselekmény által jogában *közvetlenül* sértett egyént» (den durch die strafbare Handlung in seinem Rechte *unmittelbar* Verletzt) jelöli meg.

² Péld. a levél- és távsürgönytitok megsértésénél a czimzett vagy a feladó vagy mindkettő-e a sértett; a titok tiltott felfedezésénél az-e ki a titkot a tettesre bizta, vagy csupán az, kinek a dolog titokban tartása érdekében állott? A családi lopásnál a családfő-e, kitől valamely, idegen egyénnek tulajdonát képező tárgy ellopott, vagy maga a tulajdonos is? stb.

³ Az irodalom e fogalmat meglehetősen eltérően szokta meghatározni. Két tekintélyes német criminalista: Gneist (*Vier Fragen zur deutschen Strafprozessordnung* [Berlin 1874.] 47. l.) és Olshausen (*Kommentar* 1. kiad. 264. l. ad § 61 No 8.) a sértett fél fogalmát a büntetőjog közjogi jellegével ellenkezőnek és jogilag el nem határolhatónak tartják. E nézet ellen azonban helyesen emeli ki Binding (*Handbuch* I. köt. 609—610. l.), hogy habár minden büntetendő cselekmény első sorban a jogrendet és a törvényt, — (mely valamely tiltó vagy parancsoló jogszabályt felállított) — sérti is: mind a mellett nem ellenkezik a büntetőjognak sem terminológiájával, sem lényegével, ha azon egyént, kinek jogai vagy javai ellen valamely büntetendő cselekmény irányozva van, abban a konkrét esetben sértett félnek tekintjük.

Az intézményünkkel részletesen foglalkozó írók közül: Reber (*Die Antragsdelikte* 296. l.) azt tekinti sértett félnek, a ki azon jogtárgy felett, mely ellen a büntetendő cselekmény irányozva van, *épen azon jogi vonatkozásban, a mely sértve vagy veszélyeztetve lön, intézkedni jogosult*. Ez igen találó és alapos meghatározáson kívül a többi írók, kik e kérdést részletesebben tárgyalják, a sértett fél fogalmának meghatározását meglehetősen elhanyagolták. Legfeljebb *Klebs* meglehetősen jelentéktelen meghatározását említhetjük még fel, ki szerint (Goltammer-féle Archiv XIX. köt. 571. l.) sértett az, kinek önálló érdeke a büntetendő cselekmény által megkárosított (?). E meghatározás azért sem fogadható el, mert *kísérlet esetén* nem kielégítő.

A többi írók közül ki kell emelnünk Bernert, ki szerint (*Lehrbuch* 14. kiad. 311. l.) sértett fél az, ki ellen a büntetendő cselekmény *irányozva volt*, még ha ő kárt nem szenvedett is. — H. Meyer (*Lehrbuch* 2. kiad. 301. l.) azt tartja sértett félnek, ki a büntetendő cselekmény által specificus, épen az illető büntetendő cselekmény lényegének megfelelő módon sértetett. — Rüdorff-Stenglein (*Kommentar* 3. kiad. 232. l. ad. 61. §. N. 3) azt tekinti sértett félnek, ki a cselekmény által jogában megtámadtatott («durch die That in seinen Rechten *angegriffen ist*») és e fogalmat ki akarnák terjeszteni a közvetve sértett egyénre is. — Liszt szerint (*Lehrbuch* 2. kiad. 175. l.) sértett: a büntetendő cselekmény által közvetlenül megtámadott jog vagy jav viselője («der Träger des durch die strafbare Handlung unmittelbar angegriffenen Rechtsgutes»). — Binding (*Handbuch* I. köt. 615—616. l.) azt tartja sértettnek, kinek jogai vagy életjvai ellen a büntetendő cselekmény elkövetetett, vagy (kísérlet esetén) kire nézve a cselekmény sértést képezett volna. *Törvényünknek* nemcsak szövege, de indokolása sem kísérli meg a sértett fél fogalmának meghatározását.

Az, hogy a jogaiban sértett fél a büntetendő cselekmény által megkárosított-e vagy nem, tökéletesen mellékes, egyrészt azért, mert a büntetendő cselekmények kísérleténél legtöbbször úgy sem okoztatik kár, de másrészt már azon okból is, mivel az ide sorolt büntetendő cselekmények egy jelentékeny részénél anyagi károsodásról úgy sem szólhatunk.

De nem szükséges az sem, hogy az indítványozásra jogosított jogaiban *tényleg sértve* lett legyen, hanem teljesen elég, ha a cselekmény e jogokat csak *veszélyeztette*.

E tekintetben a sértettel teljesen egyenlő színvonalra helyezendő azon személy, ki ellen a kérdéses *büntetendő cselekmény kísérlete* elkövetetett. A jognak veszélyeztetése, az indítványozási jog keletkezése tekintetében, a jog *csorbitásával* tökéletesen azonos. Mert, ha a kísérlet esetén azt, ki a veszélyeztetett jog tulajdonosa, nem tartanánk az indítványra jogosítottnak, egy oly alternatíva elé állítanók magunkat, melynek mindegyik útja képtelenségre visz. Vagy azt kellene mondanunk, hogy a sértett fél indítványára büntetendő cselekmény kísérlete nem büntethető; vagy azt, hogy kísérlet esetén hivatalból lenne megindítandó az eljárás, míg a bevégzett büntetendő cselekmény miatt csak a sértett kívánata folytán. Mindkét nézet elfogadhatlan.¹

Hogy mily jognak kell sértve lenni, ez csak az illető büntetendő cselekmény különleges természetének figyelembe vételével dönthető el, általában erre nézve csupán azt mondhatjuk, hogy a cselekménynek épen azon jogot kell sérteni vagy veszélyeztetni, melyet az illető delictumnál a törvény oltalomban részesíteni kívánt.

Alig szorul bővebb indokolásra azon nézetünk sem, hogy az indítványozási jog csak azt illeti meg, kit a büntetendő cselekmény *közvetlenül sértett* vagy *közvetlenül sértett volna*,² ha bevégeztetik. Alig van büntetendő cselekmény, melynek hatása másra is, mint a megtámadott jog birtokosára ki ne terjedne. Az esetek legnagyobb számában a büntetendő cselekmény káros hatásai egy határozatlan tág körre kiágaznak, tehát a *«sértett fél»* fogalmát teljesen hasznavehetlenné és a gyakorlatban érvényesíthetlenné tennők, ha megengednők, hogy mindazok, kikre a büntetendő cselekményből *közvetve* hátrány, kár, sérelem háramlik, szintén indítványozásra jogosítottak legyenek.³

De van egy más, szintén igen fontos ok, mely hasonlóképp határozottan ellene szól ezen intézkedésnek. Ha a közvetve sértettek mindnyájan feljogosítottának az indítványtételre: akkor távolról érdek ltek megnyernék e jogot olyankor is, midőn a legközvetlenebbül sértettnek határozottan

Hazai íróink közül: Schnierer (*Kommentár* 2. kiad. 230. l.) sértett félnek azt tekinti, ki a büntetendő cselekmény által tényleg sérelmet szenvedett és közvetlenül vagy közvetve megkárosított. — Kautz Gusztáv szerint (*Magyar büntetőjog tankönyve* 347. l.) «sértett fél kifejezés alatt a törvény bizonyára mindazon személyeket akarja érteni, kik a büntetendő cselekmény elkövetése által jogaikban sértést szenvedtek. Mindegyik meghatározás annyiban szűk, hogy a kísérlet esetére nem terjed ki. — Werner (*A magyar büntetőjog általános elvei* 281. l.) itt sem ad meghatározást, hanem azt, hogy ki a sértett fél, mindenkor az illető cselekmény sajátos természetétől véli megítélni. — Körösi (*Magyar büntetőjog tankönyve* 434—435. l.) a büntetendő cselekmény által közvetve vagy közvetlenül sértettet akarja e kifejezés alatt érteni. — Illés (*A magyar büntető-törvénykönyvnek magyarzata* I. köt. 300. l.) általában azt tekinti sértett félnek, kinek a büntett vagy vétség *közvetlen* sérelmet okozott, a vagyon elleni büntetendő cselekményeknél azonban a közvetve sértettet is feljogosítaná az indítvány megtételére.

Hazai judicaturánk e kérdésben még nem jutott megállapodásra. A német bíróságok általában csak a *közvetlenül* sértettnek adják meg az indítványozási jogot. L. a *Reichsgericht*-nek 1880. évi ápril 16-án 569. sz. a. (*Entscheidungen* I. köt. 370—373. l.) és 1881. évi jun. 22-én 1273. sz. a. kelt határozatait. (*Entscheidungen* IV. köt. 326—328. l.) Kivételesen vagyronrongálásnál a megrongált dolog használatára jogosítottnak indítványát is elfogadta az 1880 márczius 12-én 263. szám alatt hozott határozat. (*Entscheidungen* I. köt. 306. l.)

¹ L. Berner *Lehrbuch* 311. l.

² Az érvényben volt *szász törvény* 98. §-a ép úgy, mint az osztrák javaslatban a 84. §., e szabályt világosan ki is mondja: «Das Recht zu dem Antrage steht nur demjenigen zu, der durch das Verbrechen unmittelbar in seinem Rechte verletzt ist.»

³ P. vagyon elleni büntetendő cselekmények esetén, ekkor indítványozásra jogosítottnak kellene tekintenünk a sértett præsument örököseit, sőt összes hitelezőit is.

érdekében állana, hogy a büntetendő cselekmény — az annak nyilvánosságra hozatalából reá háramolható hátrányok elkerülése végett — teljesen titokban tartassék. Ezen feljogosításnak következménye volna aztán az, hogy oly egyének, kiket a dolog csak közvetve érdekel, a közvetlenül sértett egyén akarata ellenére a bűnvádi eljárás folyamatba tételét eszközöltetnék és így azon cél, melyet a törvényhozás a sértett fél indítványára büntetendő cselekmények felállítása által maga elé tűzött, nem éretnék el.

Miután részünkről az általunk vizsgált intézmény felállításának indoka és szabályozásának főelve gyanánt a *sértett fél kiméletét* tekintjük, határozottan azon nézetben vagyunk, hogy az indítvány megtételére *csak a közvetlenül sértett egyén* jogosítható. Csak ezen intézkedés mellett lesz a törvény célja elérve, mert csak a közvetlenül sértett képes dönteni a felett, hogy a bűnvádi eljárás mellőzése az ő érdekében szükséges-e, vagy nem.

Tudjuk, hogy ezen elv főleg a vagyon elleni büntetendő cselekményekre vonatkozólag nagy ellenzésre talál és ezek tekintetében igen számos író¹ a közvetlenül sértettet is feljogosítaná az indítványtételre. Sőt egyesek (pl. Oppenhoff) annyira mennek, hogy az indítványozási jogot megadnák mindazoknak, kikre a büntetendő cselekmény által kár háramlott, pl. a kik a közvetlenül sértett félnek kártérítéssel tartoznak.

Részünkről ezen felfogást az ép most kifejtett okokból nem oszthatjuk és azt hisszük, hogy a vagyon elleni büntetendő cselekmények ide sorolt részénél is csak az tehet indítványt, ki a jogtárgy felett épen azon jogi vonatkozásban, mely a büntetendő cselekmény által megtámadott, rendelkezni jogosítva van. Ha tehát a cselekmény a *tulajdon* ellen irányul (pl. a lopás, sikkasztás, csalás, vagyronrongálás), úgy a magánjogi értelemben vett *tulajdonos*, illetőleg ennek törvényes képviselője az indítványozásra jogosított; ha pedig a *birtok vagy birtalás* sértetett meg (pl. a magánlak megsértésénél), úgy csak a *birtokos vagy birtaló* tehet indítványt, még pedig esetleg a tulajdonossal szemben is.

DR. BALOGH JENŐ.

Hagyatéki gondnok.

Egyetlen egy jogalany elhalálózása mindig bizonyos fenakadást idéz elő a jogi forgalom egész lánczolatán, akár mint *követelő*, akár mint *kötelezett* szerepelt volna az elhalt egyén. A fenakadás elhárítására szolgálnak bizonyos törvényes intézkedések, de többnyire csak az *utóbb* említett irányban, milyenek a telekk. rdt. 72., 74. a csőd. törv. 85. és az 1881. évi LX. tcz. 14., 15. és 138. §-ai; ott azonban, hol hagyatéki *követelések* merülnek fel, alig gondoskodik a törvény az «ismeretlen örökösök» érdekéről; csak némi oltalom foglaltatik az ügyvédi rdt. 43. §. és az 1881. évi LX. tcz. 16. §-ában. De ezen utóbbi két intézkedés csak azon esetre szól, midőn már az örökhagyó életében indított meg a per, még pedig az ügyvédi rdt. 43. §-a szerint akár mint fel-, akár mint alperes, és csak a végreh. törv. 16. §-a gondoskodik *tisztán* a hagyatéki érdekéről *követelő* szerepében. Ezen jogi oltalom nagyon is *elégtelen*, mert a 16. §. *csak akkor* alkalmazható az örökhagyó, illetve ismeretlen örökösök adósa ellenében, ha az ügy a végrehajtás elrendelésére már *megérett*. De hát ha az ügy ezen érettségi stádiumot még el nem érte? vagy ha talán meg sem indított? Hogy a 16. §. ezen esetre is erőszakolható lenne, kizárja a helyes törvénymagyarázat *nem csak* az előző szakaszok összefüggése, hanem a törvény czime és célja szerint is. Akkor pedig, midőn az

¹ Oppenhoff (*Kommentár* a 65. §-hoz N. 3.); Rüdorff-Stenglein (*Kommentár* a 65. §-hoz N. 1.); Klebs és Bar id. ért. a Goldammer-féle Archiv XIX. köt. (1871) 568. és 641. l. Lásd a különböző nézeteket összeállítva. Reber id. mon. 303—306. l.